

Міністерство внутрішніх справ України
Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет
внутрішніх справ

**ПРАВООХОРОННА ФУНКЦІЯ
ДЕРЖАВИ:
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ
ТА ІСТОРИКО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ**
Тези доповідей
Міжнародної науково-практичної конференції

25 листопада 2016 року
м. Харків

УДК 30(477)
ББК 67.9(4УКР)301.1я431
П 68

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова: *Сокуренко В.В.* – ректор університету, доктор юридичних наук, доцент, генерал поліції третього рангу.

Заступник голови: *Швець Д.В.* – т.в.о. першого проректора університету, кандидат педагогічних наук, підполковник поліції.

Секретар: *Лазарев В.В.* – доцент кафедри загальноправових дисциплін факультету № 6, кандидат юридичних наук.

Члени оргкомітету:

Бурдін М.Ю. – т.в.о. проректора, кандидат юридичних наук, доцент, підполковник поліції;

Холод Ю.А. – завідувач кафедри загальноправових дисциплін факультету № 6, кандидат юридичних наук, доцент;

Мірошинченко О.С. – начальник відділу організації наукової роботи, кандидат юридичних наук, підполковник поліції;

Осятинський С.О. – начальник відділу міжнародних зв'язків, підполковник поліції;

Полховський О.М. – начальник інформаційно-технічного відділу, підполковник поліції;

Тарасенко В.М. – начальник відділу організації служби, підполковник поліції;

Щербакова І.В. – начальник відділу зв'язків з громадськістю, кандидат соціологічних наук;

Копаниця О.В. – начальник відділу матеріального забезпечення;

Процких Т.О. – директор загальної бібліотеки.

*Друкується за рішенням оргкомітету
відповідно до доручення ХНУВС від 3108.2016 № 90*

Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні
П 68 та історико-правові проблеми : тези доп. Міжнар. наук.-практ.
конф. (м. Харків, 25 листоп. 2016 р.) / МВС України, МОН України,
Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2016.– 402 с.

У збірнику вміщено тези доповідей учасників конференції за такими напрямками: правоохоронна функція сучасної держави; генеза правоохоронної функції держави; конституційно-правові засади реалізації правоохоронної функції держави; порівняльно-правовий аналіз здійснення правоохоронної функції держави у різних типах правових систем; суб'єкти здійснення правоохоронної діяльності; міжнародно-правові стандарти правоохоронної діяльності; гармонізація законодавства європейських держав у сфері правоохоронної діяльності.

Матеріали викладені в авторській редакції з незначними коректорськими правками. Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори.

**УДК 30(477)
ББК 67.9(4УКР)301.1я431**

Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми :
тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 25 листоп. 2016 р.)

УДК 351.743(477)“19”

Бурдін М. Ю.
проректор Харківського національного
університету внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, доцент

ЗАВДАННЯ ТА ФУНКЦІЇ МІЛІЦІЇ РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ В ПЕРІОД З 1917 ПО 1924 РОКИ

Розглядаючи розвиток української міліції, можемо виділити кілька етапів, які мали принципове значення для організації органів міліції та виконання ними покладених на них завдань. Насам-

перед це післяреволюційний етап, який позначається саме створенням робітничо-селянської міліції. Як відомо, події жовтня 1917 року призвели до повної ліквідації всіх раніше існуючих державних органів, у тому числі правоохоронної системи, а також до відміни всієї нормативно-правової бази, яка регламентувала діяльність державних структур. Однак, як показує історичний досвід, формування правоохоронних структур у системі органів внутрішніх справ визначається станом правопорядку в країні. І дуже скоро новій радянській владі стало зрозумілим, що без спеціальних органів правопорядку, які б забезпечували безпеку і порядок у країні, не перебороти внутрішній спротив та зовнішню агресію. На хвилі політико-ідеологічних постулатів радянського уряду – руйнування старого буржуазно-поміщицького державного апарату і насамперед його каральних органів - передбачалося замінити державні правоохоронні структури (поліцію і т. п.) всезагальним озброєнням народу. На виконання цього завдання і була спрямована постанова Народного комісара внутрішніх справ (далі - НКВС) від 28 жовтня (10 листопада) 1917 р. «Про робітничу міліцію». Нею передбачалася організація озброєних загонів, які б вели активну боротьбу проти п'яних погромів, хуліганства та інших злочинів.

Основними завданнями органів міліції в післяреволюційний період визначалися охорона громадської безпеки і революційного порядку. Зокрема, в постанові Народних комісарів внутрішніх справ та юстиції 1918 р. «Про організацію Радянської робітничо-селянської міліції» визначалося, що радянська робітничо-селянська міліція є виконавчим органом робітничо-селянської центральної влади на місцях, перебуває у безпосередньому віданні місцевих рад і підпорядковується загальному керівництву НКВС.

Завдання міліції окреслювалися у главі «Про предмети відання радянської міліції», де проголошувалося, що радянська міліція знаходиться на сторожі інтересів робітничого класу і незалежного селянства. Головним її обов'язком є охорона революційного порядку і громадської безпеки. До предмету відання міліції належали: запобігання і попередження порушень порядку, встановленого радянською владою, її декретів та розпоряджень; суворе спостереження за виконанням усіма громадянами декретів, законів і розпоряджень центральної робітничо-селянської влади щодо обліку, розподілу та дотримання цін на продукти промисловості й сільського господарства; своєчасне оповіщення населення про розпорядження органів радянської влади; сприяння органам радянської влади у здійсненні покладе-

них на них обов'язків та інші обов'язки, пов'язані здебільшого з охороною безпеки і суспільного благоустрою. Крім того, на органи міліції поклалися обов'язки дізнання за кримінальними злочинами, проведення розшуку, виконання доручень судових і слідчих органів щодо затримання і доставляння до суду або допиту звинувачуваних, затримання підозрюваних тощо, а також інші завдання, пов'язані зі слідчою та судовою діяльністю.

Дев'ятого лютого 1919 р. було опубліковано декрет Ради Народних Комісарів України (далі – РНК) «Про організацію міліції», в якому зазначалося, що міліція створюється для охорони революційного порядку та особистої безпеки громадян, а також для боротьби з кримінальними злочинними елементами. У березні 1919 р. НКВС УСРР видав інструкцію щодо організації радянської робітничо-селянської міліції, яка встановлювала однаковий порядок застосування на місцях декрету РНК.

Головною метою діяльності міліції визначався захист інтересів трудящих, і з перших днів свого існування міліція вела рішучу боротьбу з кримінальною злочинністю. Серед основних напрямів її роботи – і боротьба з бандитизмом, яка протягом досить тривалого часу мала актуальне значення, і боротьба зі спекуляцією та самогоноварінням, боротьба за неухильне дотримання співробітниками міліції вимог законності.

У березні 1919 року НКВС УСРР був виданий циркуляр, яким затверджувалася Інструкція по організації Радянської Робітничо-Селянської міліції. Він майже повністю дублював попередню постанову Народних комісарів внутрішніх справ та юстиції 1918 р. Статус міліції Української республіки визначався тим, що радянська робітничо-селянська міліція є виконавчим органом робітничо-селянської центральної влади на місцях, перебуває у безпосередньому віданні місцевих рад і підпорядковується загальному керівництву НКВС Української республіки по підвідділу Управління радянської міліції. Тим самим можна відмітити, що міліція перебувала у «подвійному» підпорядкуванні, що на той час визнавалося ефективним методом контролю, оскільки така система пов'язує в одне ціле всі ланки управління, сприяє врахуванню місцевих умов та особливостей, поєднанню широкої ініціативи співробітників міліції, які беруть участь в управлінні, з максимальним розвитком творчої активності населення.

Крім того, протягом 1918–1919 рр. створювалися робітничо-селянська залізнична міліція і річкова міліція. Відповідно, залізнична міліція мала головною метою забезпечення охорони залізнич-

ного порядку, безпеки на залізницях а також до обов'язків залізничної міліції входили боротьба з крадіжками та іншими нами на станціях і шляхах, боротьба з розкраданнями залізничного майна, боротьба з продовольчою спекуляцією на залізницях та ін., а річкова – підтримання порядку та охорони безпеки громадян на водних шляхах сполучення, охорона водних шляхів і споруд, а також суден, складів тощо, боротьба зі спекуляцією, злочинами кримінального характеру тощо.

У 1924 р. постановою Всеукраїнського Центрального виконавчого комітету (далі – ВуЦВК) закріплюється правовий статус НКВС України. Зокрема, відповідним Положенням визначаються завдання НКВС, його структура та обов'язки структурних підрозділів. Отже, на НКВС насамперед покладалися: керівництво діяльністю місцевих органів НКВС та спостереження за правильністю їх організації; охорона революційного порядку і громадської безпеки шляхом керівництва діяльністю органів міліції та карного розшуку, видання та розробки у передбачених законом випадках обов'язкових постанов тощо; керівництво заходами з ліквідації стихійних лих; спостереження за проведенням у життя узгодженої з Народним комісаріатом юстиції виправно-трудової політики Радянської влади та керівництво пенітенціарною справою УСРР; інспектування та адміністративний нагляд за комунальною справою; керівництво та спостереження в установленому порядку за проведенням у життя законів щодо перебування в республіці іноземців і їх реєстрації, та інші питання, пов'язані з іноземцями, громадянством, виїздом та в'їздом на територію республіки; адміністративне керування справою записів актів громадянського стану; адміністративний нагляд за спеціальними видами торгівлі та ін.

Окремим підрозділом у Положенні визначалися структура та коло завдань і функцій відділу міліції та карного розшуку. Зокрема вказувалося, що відділ міліції та карного розшуку республіки відає організацією та керівництвом міліцейською і кримінально-розшуковою справою в республіці, інспектуванням і контролем органів міліції та розшуку. На цей відділ покладалися такі завдання: охорона революційного порядку і громадської безпеки; захист населення республіки від суспільно небезпечного елементу; проведення нагляду за дотриманням правих загальних і спеціальних видів торгівлі та видача дозволів на придбання мисливської зброї; сприяння органам Радянської влади щодо проведення примусовим порядком у життя їх заходів тощо.

В Україні підрозділи карного розшуку були створені декретом РНК України від 18 квітня 1919 р. «Про організацію кримінального розшуку». На підставі цього при контрольно-слідчому відділі НКЮ створювалися секції судово-кримінального розшуку й відповідні секції при контрольно-слідчих підвідділах губернських, повітових і міських виконкомів. Положення про органи кримінального розшуку і судово-кримінальної міліції, затверджене постановою НКЮ від 11 травня 1919 р., визначало структуру таких секцій і їх функції.

У подальшому видавалися й інші документи, спрямовані на регламентацію діяльності карного розшуку. Розширювалася структура апарату, його завдання і функції, що було покликано насамперед для забезпечення виконання головної функції міліції – боротьби зі злочинністю.

Отже, у післяреволюційний період відбувається становлення органів міліції та розшуку. Визначаються й утверджуються структура центрального апарату, місцевих органів, окреслюються завдання, функції. Характерним для цього періоду є й те, що здебільшого робота органів міліції будувалася насамперед на революційній правосвідомості, спрямовувалася в основному на виконання рішень вищих органів влади радянської країни, що загалом спостерігається і протягом усього подальшого періоду розвитку міліції.

Одержано 14.11.2016